

Alltmer folkrörelsesamarbete växer fram 2025

Årets globala aktionsvecka för fred och klimaträttvisa 15-21 september är den andra efter att den första genomfördes förra året. Den fick särskilt stort genomslag i Sverige hos klimat- och miljörörelsen, ett genombrott som fortsatt under året med allt fler gemensamma initiativ som gör att allt från naturskyddsföreningar till trossamfund närmat sig varandra i att se vikten av att ta upp fred och miljö som en gemensam fråga.

<https://climatemilitarism.org/weekofaction/>

Internationellt märks samma tydliga trend. Fred och klimaträttviseveckan som utanför Sverige dominerats av fredsorganisationer med några undantag som Transnational Institute och Kväkarna och en fredsgrupp i Extinction Rebellion har nu knutit sig nära till två andra växande internationella nätverk. Det ena är Draw the Line, Dra linjen, som fokuserar på klimaträttvisa men också tar upp militariseringen under en aktionsvecka 19-21 september. Bakom initiativet står en lång rad rörelser för klimatet, ekonomisk rättvisa, solidaritet och mänskliga rättighet. De uppmanar till ”Vi behöver att 2025 blir en vändpunkt – för ren energi, fred och rättvisa. Låt oss se till att våra röster blir hörda!”

<https://drawtheline.world/>

Det andra är The World Is Ours, Världen är vår, som domineras av rörelser i det globala Syd med mer utförliga krav på systemförändring där både klimaträttvisa och militarisering får stort utrymme. De ansluter till klimaträttvisedagarna i september men har redan genomfört en aktionsdag för ekonomisk rättvisa 27 juni och kommer genomföra nya aktionsdagar i oktober och november. Tillsammans är de tre initiativen ett uttryck för att sträva mot att bygga en folkrörelse med olika aspekter. En rörelse som söker vara allt från vad som kallas hyperlokal för att betona betydelsen av att vara aktiv i folks vardagsliv till att ifrågasätta den rådande världsordningen.

<https://thisworldisours.org/>

Det märks också på flera andra områden. Den globala matsuveränitetsrörelsen växte fram ur ett möte i Nyeleni, en by i Sélingué, Mali 2007. Idag siktar den rörelse som startades på initiativ av bonderörelsen Via Campesina att det är dags att ”fördjupa och bredda principerna och koncepten för matsuveränitet och bjuda in globala rörelser att formulera en intersektionell konvergens mot gemensamma förslag för systemförändringar.” För att göra detta bjuds in till det tredje globala Nyeleniforumet som hålls i Sri Lanka 6 – 13 september I pressmeddelandet inför mötet sägs ”Tidpunkten är talande. Vi lever mitt i en polykris – av återkommande klimatkatastrofer, förlust av biologisk mångfald, sjätte massutrotning av arter, krig, folkmord, etniska rensningskampanjer, neokolonial ockupation, rasism, främlingsfientlighet, hunger, hög ojämlikhet, inflation, hot om pandemier, växande religiös ortodoxi, könsbaserat våld, konservatism, auktoritarianism, fascism och en accelererad urholkning av mänskliga rättigheter överallt.”

<https://nyeleniglobalforum.org/>

I dagarna samlades också internationella kommittén för World Social Forum i Cotonou för att förbereda nästa års forum som hålls här nästa år 4 - 8 augusti. Värddar är gräsrotsrörelsen GGLTE-OA (Convergence Global de Luttés pour la Terre et de L'Eau - Ouest Africaine) i 16 västafrikanska länder som organiserar karavaner för jord, vatten och agroekologi. WSF har fått ny energi efter forumet som hölls i Nepal 2024 med 30000 deltagare.

<https://www.facebook.com/caravaneterreeau>

På Friends of the Earth Europes möte i juni märktes samma tendens. Konkreta fredsinitiativ och parollen Fred på Jorden och fred med Jorden mottogs väl av systerorganisationer alltifrån Bulgarien till Bosnien, Kroatien, Estland, Spanien och Storbritannien och även ordförande för Jordens Vänner internationellt, Hemantha Wintage från Sri Lanka stödde idéerna. Matsuveränitet och ekonomisk rättvisa är sedan länge viktiga frågor för Jordens Vänner.

Ett annat uttryck för den växande samhörigheten till något som blir alltmer en gemensam rörelse är Folkliga Helsingfors+50 initiativet – The Helsinki+50 People's Initiative. Nordiska fredsalliansen som samlar drygt 30 fredsorganisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige startade processen tillsammans med Internationella fredsbyrå, World Beyond War och World Social Assembly of Struggles and Resistances of WSF, ett permanent nätverk för folkrörelsesamarbete inom globala World Social Forum familjen. Företrädare för fredsorganisationer, mänskliga rättighetsrörelser, miljörörelsen, antirasistnätverk, fackföreningar och bondeorganisationen Via Campesina samt värdorganisationen för World Social Forum 2026 deltog i diskussionerna online. Resultatet blev Helsinki+50 People's declaration och ett flertal aktiviteter i Helsingfors i samband med 50-årsminnet 1 augusti vilket blev en samlingsplats för många rörelser som ser behovet av gemensam säkerhet och att ställa krav på mänskliga rättigheter utan att använda dubbla måttstockar.
helsinkiplus50.org

De olika initiativen

Temat för årets globala aktionsvecka för fred och klimaträttvisa 15-21 september: Avstå från krig – investera i en rättvis omställning!:

Vi måste investera i att bygga en säkrare och rättvisare värld på lång sikt, snarare än att underblåsa väpnat våld, social katastrof och klimatkollaps. Det är dags att flytta pengarna från militarisering till rättvisa former av social trygghet och klimatåtgärder. Det är dags att bryta banden med militär och fossil makt, så att världens rikaste måste göra upp med kolonialismen och göra framsteg med ersättning för förluster och skador. Det är dags att samlas bakom en systemomfattande, snabb och rättvis övergång till rättvisa, verkligt hållbara och regenerativa globala och nationella ekonomier och samhällen. En rättvis övergång lämnar ingen utanför – inklusive de som är fast i förorenande industrier, från vapen till fossila bränslen. Grupper är välkomna att fokusera på de kopplingar mellan fred och klimaträttvisa som är viktigast för dem i sina handlingar, men vi uppmanar människor att enas bakom ett gemensamt krav att avstå från krig - investera i en rättvis omställning!

Huvudbudskap och krav 2025

Minska och omdirigera militära utgifter för att möta sociala och klimatomfattande behov

Stoppa globala vapenkapplöpningar

Stärk multilateralt samarbete och främja nedrustning och diplomati framför avskräckning

Vi vägrar att låta förorenare och miljardärer diktera vår framtid

Vi vägrar att låta stater och företag tjäna på krig och folkmord

Vi drar gränsen mot militarisering och ekosocial förstörelse

Vi kräver demilitariserad klimaträttvisa

Vi kräver gemensam säkerhet och människors och planetens välbefinnande

Vi kräver en rättvis omställning bort från väpnat, socialt och ekologiskt våld

Dra linjen! – Draw the Line!

Vi vill ha en bättre värld för oss själva, våra barn och våra samhällen. En värld med ren och prisvärd energi för alla. En värld där vi kan stå upp för våra rättigheter, där människor och natur är säkra och där stora förorenare bidrar till att betala för att lösa klimatkrisen.

Vår framtid tillhör oss, inte förorenare och miljardärer. Detta är vår gräns att dra.

I september möts världens ledare i FN:s generalförsamling i New York. Sex veckor senare möts de igen i Brasilien för FN:s klimattoppmöte (COP30). Världen behöver verkliga åtgärder för rättvisa, nu – det är nu vi kan säga ifrån och driva dem att göra mer!

Vad vi gör nu kommer att avgöra vår framtid. De kommande fem eller tio åren kommer att avgöra om vi lyckas hålla den globala uppvärmningen på en säker nivå eller överskrida en punkt utan återvändo – vilket försätter inte bara vår planet, utan oss alla, i nöd.

Men istället för att agera går många regeringar bakåt. De tar bort människors rättigheter, bryter mot klimatlöften och låter stora fossila bränsleföretag fortsätta att förorena. Miljardärer blir rikare, medan vi sitter fast med att betala högre priser för mat, hyra och energi och står inför de värsta klimatpåverkan.

Vi behöver att 2025 blir en vändpunkt – för ren energi, fred och rättvisa. Låt oss se till att våra röster blir hörda!

Vi kräver:

Energi

Bygg ett rent energisystem: stoppa fossila bränslen, snabbt, rättvist och finansiera

Avsluta fossila bränslen – inga nya kol-, olje- eller gasprojekt. Fasa ut befintliga projekt genom en global plan, som ett icke-spridningsavtal mot fossila bränslen, för att säkerställa att varje land gör sin rättmätiga del. Bygg ett rent energisystem som fungerar för människor och planeten – inte för förorenare och aktieägare.

Finansiering

Finansiering av framtiden, inte krisen

Offentliga medel måste tjäna det allmänna bästa. Avskriv orättvisa skulder, låt de superrika betala mer skatt och låt stora förorenare betala för den skada de har orsakat. Ge riktiga klimatpengar som bidrag, inte lån, till länder i det globala syd så att de kan byta till ren energi och bekämpa klimatförändringarna.

Rättvisa

Center Arbetare och Samhällen

Sätt människors behov och röster i centrum i beslutsfattandet. Klimatåtgärder bör ge värdighet åt arbetande människor och alla som drabbats av klimatkrisen och det orättvisa systemet bakom den. En global rättvis omställning måste hjälpa varje land att blomstra utan att skada vår planet.

Demokrati

Skydda människor, inte förorenare

Kasta ut fossilbränsleföretag och deras lobbyister från politiken. Beslut om vår framtid bör fattas av människor och samhällen, särskilt de som drabbas mest av klimatförändringarna – inte stora företag. Urfolk, som hjälper till att skydda jorden, och samhällen i frontlinjen måste ha ett verkligt inflytande i klimatsamtalen.

Fred

Försvara mänskliga rättigheter, frihet och fred

Skydda rätten att protestera, organisera sig och tala ut. Avsluta krig, våldsamma konflikter och folkmord.

Mark

Återställ vår relation med jorden

Stoppa storskaligt industriellt jordbruk. Det förvärrar klimatförändringarna, driver avskogning, är beroende av förbränning av fossila bränslen och bryter mot mänskliga rättigheter. Byt istället till ett rättvist jordbruk som skyddar naturen, respekterar markrättigheter och ger samhällen kontroll över sin egen mat.

Bakom initiativet står: 350.org, ActionAid, Africa Just Transition Network, Alliance for Future Generation, Amnesty International, Arms, Militarism and Climate Justice Working Group, Asian Peoples' Movement on Debt and Development, Banktrack, Brazilian Movements/ People's Summit/Cúpula dos Povos, Center for Biological Diversity, Children and Youth Constituency (YOUNGO), Climainfo, Climate Action Network, Climate Clock, Climate Defenders/Climate Organizing Hub, Climate Justice Coalition UK, Doughnut Economics, Earth4All, Economy for the Common Good, Fighting Inequality, Fiji Council of Social Services, Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty, Fridays for Future Ottawa, Global Campaign to Demand Climate Justice (DCJ), Global Gas and Oil Network, Global Trade Network, Green Economy Coalition, Greenfaith, Hands Off Mother Earth (HOME), HelpAge International, Indigenous Peoples Caucus, Kick Big Polluters Out, Laudato Si' Movement, Observatório do Marajó, Oil Change International, Oxfam, Pacific Climate Warriors, Palestinian Institute for Climate Strategy, Power Shift, Publish What You Pay, Rede Grupo de Trabalho Amazônico, Transparency International, War on Want, Wellbeing Economy Alliance, Women and Gender, Women's March.

Världen är vår – The World is Ours

Världen är vår har radikalare krav. De ansluter till Draw the Lines aktionsvecka men sträcker ut den så den sammanfaller med aktionsveckan för fred och klimaträttvisa. De skriver om aktionsveckan 15 – 21 september:

Vi befinner oss i ett kritiskt ögonblick i historien.

Mäktiga regeringar svävar mot auktoritärt styre och omintetgör årtionden av framsteg. Klimatåtaganden försenas eller avvecklas. Fossilbränsle företag fortsätter att driva kaos. Frontlinjesamhällen drabbas av de värsta konsekvenserna men är utestängda från de beslut som påverkar dem mest.

Vi behöver att 2025 blir en vändpunkt för en rättvis övergång, för fred, för demokrati.

Låt oss återta vår framtid från dem som tjänar på dess förstörelse!

I september kommer världsledare att samlas i FN:s generalförsamling – sex veckor före COP30 i Brasilien. Vi måste använda detta ögonblick för att höja våra krav till regeringar och alla maktinstitutioner som styr världen. Denna värld är vår! Låt oss dra gränsen! Mot ojämlikheter, tyranni, förstörelse, folkmord och kaos. För rättigheter, jobb, rättvisa, demokrati och ett meningsfullt liv på en säker planet. Res er mot ojämlikheter, tyranni, förstörelse, folkmord och kaos. För rättigheter, jobb, rättvisa, demokrati och ett meningsfullt liv på en säker planet.

Den här världen är vår! Låt oss dra gränsen! Mot ojämlikhet, tyranni, förstörelse, folkmord och kaos. För rättigheter, jobb, rättvisa, demokrati och ett meningsfullt liv på en trygg planet.

VÅRA KRAV

Förändra systemet genom en rättvis och rättvis övergång med fokus på människor (samhällen, arbetare, kvinnor, jordbrukare, fiskare, pastoralister, ungdomar, barn, ursprungsbefolkningar, färgade människor, HBTQI, framtida generationer) och i harmoni med naturen;

Fasa ut fossila bränslen – snabbt, rättvist, feministiskt och för alltid; Stäng ner förorenare; Bygg förnybara energisystem som fungerar för människor och planet;

Gå över från koldioxidsnålt agroindustriellt jordbruk till agroekologi och hållbara, motståndskraftiga livsmedelssystem som prioriterar hälsosam baslivsmedelsproduktion för inhemsk konsumtion och rätten till mat.

Finansiera framtiden, inte krisen! Beskatta multinationella företag och miljardärer; Avskriv skulden; Leverera klimatfinansiering; Avyttra från krig, fossila bränslen och skadliga projekt; Skala upp offentliga tjänster av hög kvalitet; Stödja människor och samhällsledda lösningar; Finansiera övergången till motståndskraftiga, hållbara och rättvisa ekonomier.

Återta allmänningen för hållbart stöd för liv; Respektera och upprätthålla ursprungsbefolkningars och traditionella samhällens territorier; Återställa ekosystemens hälsa; Stoppa utvinningsmängden. Försvara mänskliga rättigheter och återta demokratin; Avsluta krig och folkmord; Avmilitarisera och arbeta för fred baserad på rättvisa
Avsluta ojämlikheter mellan länder och inom länder:

Demokratisera global ekonomisk och finansiell styrning; Gör handels-, investerings- och skattesystem rättvisa och rättvisa; Omfördela rikedom och makt; Avsluta kolonialism, patriarkat och rasism; Bygg solidaritet mellan folk och nationer

Världen är vår har en längre plattform för sina aktionsdagar. Den avslutas med

Världen är vår!

SYSTEMET MÅSTE FÖRÄNDRAS OCH DET MÅSTE GÖRAS GENOM EN RÄTTVIS OMSTÄLLNING.

Det enorma och fortsatta nettouttaget av naturresurser och rikedomar från det globala syd till det globala nord måste upphöra, och därmed de relationer, strukturer och den politik som möjliggör det. De orättvisa och exploaterande ekonomiska och politiska relationerna mellan och inom länder måste omvandlas, och de orättvisa institutionerna för global ekonomisk och finansiell styrning måste omformas i grunden, om inte helt ersättas, för att säkerställa demokratisk global ekonomisk och finansiell styrning.

Systemförändring innebär djupgående social omvandling i alla länder och på alla nivåer – lokalt, nationellt och globalt. Det måste ske en snabb, rättvis och rättvis övergång till nya produktions-, distributions-, konsumtions- och sociala reproduktionsmetoder som syftar till att tillgodose människors och samhällens behov, grundade på kollektivt och hållbart förvaltning av det

gemensamma, och förenliga med ekologisk integritet och planetens gränser, snarare än en obeveklig jakt på vinst.

Det enorma och fortsatta nettouttaget av naturresurser och rikedomar från det globala syd till det globala nord måste upphöra, och därmed de relationer, strukturer och politik som möjliggör det. De orättvisa och exploaterande ekonomiska och politiska relationerna mellan och inom länder måste omvandlas, och de orättvisa institutionerna för global ekonomisk och finansiell styrning måste omformas i grunden, om inte helt ersättas, för att säkerställa demokratisk global ekonomisk och finansiell styrning. Ekonomiska, sociala, könsrelaterade, miljömässiga och kulturella rättigheter måste skyddas och uppfyllas. Kontroll över och fördelar från ekonomiska och finansiella resurser måste omfördelas rättvist och demokratiseras. Det måste ske en snabb, rättvis och direkt övergång från fossila energisystem till förnybara, demokratiska energisystem som inte reproducerar företagsmakt och teknologiskt beroende. Det globala nord måste driva energiomställningen mycket snabbare samt finansiera en stor del av kostnaden i det globala syd – i linje med Nords enorma andel av historiska, kumulativa globala växthusgasutsläpp och produktion och konsumtion av fossil energi. Miljöförstöringen måste stoppas och ekologisk återställning måste beslutsamt genomföras. Militariserade säkerhetssystem genom vilka eliter styr människor och planeten med vapenhot måste avvecklas och ersättas med institutioner och metoder som upprätthåller mänskliga rättigheter och är inriktade på människors och samhällets kollektiva säkerhet och välbefinnande. Regeringar, eliter, institutioner och företag måste betala ut skadestånd och vidta återställande rättviseåtgärder för historiska och fortsatta skador.

Övergången till rättvisa, hållbara, regenerativa och koldioxidneutrala globala och nationella ekonomier måste också vara rättvis.

En rättvis omställning:

Erkänner det ojämlika ansvaret för de historiska och pågående skador som orsakas av det nuvarande systemet, såväl som den ojämlika fördelningen av dess fördelar, och säkerställer att de som har främjat och dragit mest nytta av systemet måste bära den största delen av kostnaden för övergången (globalt och inom länder) utöver ansvaret att bryta sina egna ohållbara mönster för utvinning, produktion, distribution och konsumtion. Det säkerställer också att fördelarna med övergången delas rättvist, både inom den nuvarande generationen och mellan framtida generationer, och erkänner vårt ansvar att bevara miljömässigt, socialt och ekonomiskt välbefinnande för de som ännu inte är födda.

Involverar gottgörelse och återställande rättvisa, samt förebyggande av nya former av skada

Garanterar säkra, hållbara och värdiga jobb och försörjningsmöjligheter för arbetare, samhällen och människor, inklusive de som är fast i förorenande industrier

Fokuserar på de drabbade människornas behov och rättigheter

Omfamnar lokala lösningar, flyttar ekonomisk makt från multinationella företag till arbetarledda kooperativ, samhällsbaserade företag och demokratiskt ägda och förvaltade ekonomiska institutioner

Ignorerar eller reproducerar inte utan avvecklar aktivt koloniala, rasmässiga och könsrelaterade orättvisor.

Upprätthåller demokratiskt deltagande och människors och samhällets rätt att forma beslut om ekonomier, naturresurser och energisystem

Bedriver omställningsstrategier som är transparenta, inkluderande och ansvarsfulla – inte kontrollerade av företag eller eliter – och respekterar medborgerliga, politiska, sociala och ekonomiska rättigheter, inklusive fritt, förhands- och informerat samtycke

Erkänner och säkerställer staternas centrala roll och ansvar för att säkerställa ovanstående, och därmed den offentliga finansens

Folkliga Helsingfors+50 initiativet – The Helsinki+50 People's Initiative

Initiativet startade med att deltagare från Sydkorea till Mexiko deltog i en diskussion om den globala betydelsen av Helsingforskonferensen som slutade med undertecknandet av en slutakt 1975. Den banade vägen för en massrörelse för fred och mänskliga rättigheter och avspänning, förtroendeskapande åtgärder och avtal om begränsning av kärnvapen. Helsingforskonferensen som på svenska kallades Europeiska säkerhetskonferensen bytte namn 1995 till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE

Resultatet av diskussionerna blev den framåtblickande Helsinki+50 People's declaration. Med hjälp av flera cykelkaravaner överlämnades den till ambassader för medlemstater i OSSE. Det följdes av flera seminarier och en konferens, firandet av OSSE:s födelsedag och sociala samkväm i Fredsstationen som ägs av fredsorganisationer i Helsingfors i samband med 50-årsminnet 1 augusti. Aktiviteterna blev en samlingsplats för många rörelser som ser behovet av gemensam säkerhet och att ställa krav på mänskliga rättigheter utan att använda dubbla måttstockar. 31 juli hölls en officiell Helsingfors+50 konferens där ett förslag som fredsrörelsen och Jordens Vänner föreslog till sidoevenemang avvisades.

På Folkliga Helsingfors+50 initiativets konferens framförde Jordens Vänner ordförande Karmapriya Muschött uppmaningen att delta i gemensamma manifestationer för fred på Jorden och fred med Jorden.

Deklarationen användes sedan under Hiroshimadagen på flera orter i Finland:

Till minnet av Hiroshima

I dag pågår flera krig som känns ändlösa och skapar en stämning av hopplöshet. Men det finns hopp, och alternativ till upprustningen! Också tidigare har diplomati och internationellt samarbete räddat människoliv och öppnat vägar till fred.

Med inspiration från den Europeiska samarbets- och säkerhetskonferensens slutakt, som signerades 1 augusti 1975, har fredsorganisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsammans med freds-, människorätts-, migrations-, miljö- och antirasiströrelser i hela världen nu arbetat med att uppmärksamma behovet av förnyat samarbete kring gemensam säkerhet och mänskliga rättigheter i Europa.

Det första resultatet av denna kollektiva process är deklARATIONEN Helsinki +50 People's Declaration on Common Security and Human Rights som vädjar om fred och samarbete, för att de miljö- och samhällskriser som mänskligheten står inför ska kunna lösas. Deklarationen som är skriven på engelska och kan läsas i sin helhet på hemsidan <https://helsinkiplus50.org> innehåller 21 punkter.

Deklarationen uppmanar alla stater att underteckna och ratificera Förenta Nationernas konvention om förbud mot kärnvapen från år 2021. För att den så kallade Helsingfors-andan ska kunna förnyas, framhålls bland annat att alla staters jämlika rätt till suveränitet i enlighet med internationella lagar, så länge den inte skadar andra, är central. Speciellt betonas att arbetares, småbrukares, ursprungsbefolkningars och migranternas rättigheter är grundläggande för gemensam säkerhet. Även rätten att vägra bära vapen bör erkännas och inkluderas bland övriga mänskliga rättigheter. En förutsättning för konfliktlösning är att kvinnor inkluderas i tidiga och proaktiva insatser, på alla nivåer.

Deklarationen vädjar om förnyad dialog mellan alla regeringar, regionala organisationer och FN för att utveckla gemensamma institutioner och stärka multilateralt samarbete kring säkerhet, ekonomi och kultur som bygger på ömsesidig respekt.

Deklarationen kan undertecknas av organisationer och individer, och tiden har förlängts fram till FN-dagen 24 oktober 2025 då en av Helsinki +50-initiativets uppföljningsaktioner skall genomföras.